

KURS 7 · ØKT 2

Hvem bestemmer hvor mye KI?

9. trinn

40 av 60 min

Uten KI

Mål for økta: elevene kan forklare de fem rollene KI kan ha i en oppgave, begrunne hvilken rolle som passer ut fra hva oppgaven skal vise, og dokumentere egen KI-bruk i en KI-erklæring.

Kort fortalt: elevene lærer fem roller KI kan ha i en oppgave, fra ingen KI til at KI er det oppgaven handler om. Gruppene plasserer tolv oppgaver på skalaen og begrunner valget med hva læreren vil se. Så fyller de ut en KI-erklæring for en oppdiktet elev. Elevene skal gå ut av timen med at det er målet med oppgaven som avgjør hvor mye KI som passer, og at den som bruker KI, må kunne si hvordan.

Før timen

rundt 15 min

- Skriv ut eksempelkortene, ett sett per gruppe på tre: [eksempelkort.pdf](#) (to sider, tolv kort). Klipp ut kortene.
- Skriv ut rollearket, ett per gruppe: [rolleark.pdf](#). Helst på A3, men A4 går.
- Skriv ut KI-erklæringen, én per gruppe: [ki-erklæring.pdf](#). Side 1 er casekortet og skjemaet, side 2 er et tomt skjema elevene kan ta vare på.
- Elevene trenger KI-loggen sin ([ki-logg.pdf](#) hvis noen trenger nytt ark).
- Finn ut om skolen eller kommunen har egne regler for KI i vurdering. De presenteres etter diskusjonen, ikke før.
- Les «Det du trenger å vite» under, og fasiten i fasiten for kurset (egen PDF på øktsiden).
- Åpne presentasjonen: [okt-2.html](#). Trykk N for å se lærernotatene under lysbildet. PDF-en er reserve hvis nettleseren ikke virker.

Det du trenger å vite

Rollene er vår måte å snakke om hvor mye KI som passer i en oppgave. Spørsmålet er hvilken rolle KI skal ha. Rollene går fra at KI ikke er med, til at oppgaven handler om å undersøke KI selv. Andre har laget lignende skalaer, og dette er vår egen versjon for 9. trinn.

Rolle	Kort fortalt
1 Utenfor	Du gjør alt selv, et sted der KI ikke er mulig å bruke.
2 Idéhjelper	KI kan gi ideer og en plan før du starter. Selve arbeidet gjør du selv.
3 Veileder	KI kan gi tilbakemelding og motargumenter på det du har laget. Du bestemmer hva du beholder, endrer og forkaster, og forklarer det.
4 Medarbeider	Oppgaven er laget for at du skal bruke KI underveis. Du viser hva du kan gjennom valgene dine.
5 Forskningsobjekt	Du undersøker KI selv, for eksempel ved å teste den eller lage et verktøy.

Kontrollregelen: rolle 1 betyr at arbeidet skjer der læreren kan se det, slik at KI ikke kan brukes. Har elevene tilgang til KI, er det ikke rolle 1, uansett hva oppgaven sier. I de andre rollene kan læreren legge til strengere regler, for eksempel bare skolens godkjente tjeneste.

Det viktigste poenget: rollen avhenger av hva oppgaven skal vise. En gloseprøve skal vise at du husker ordene, så KI ødelegger poenget. Et programmeringsprosjekt kan være laget for at du skal bruke KI og vise at du tar gode valg.

Hvem bestemmer? Læreren bestemmer rollen KI får i en oppgave, innenfor reglene til skolen og skoleeier. Udir skriver at generativ KI kan tas i bruk gradvis og med varsomhet på ungdomstrinnet, når lærerne først har nok kompetanse.

KI-erklæringen er et skjema der eleven skriver hva hen brukte KI til, hva hen beholdt, endret og sjekket, og hva hen gjorde selv. Svarene for casekortet og forslag til rolle for alle kortene står i fasiten. Godta andre roller når gruppen begrunner valget med hva læreren vil se. Kort 2 (brøk hjemme) er det viktigste å ta opp: målet passer rolle 1, men hjemme kan ingen sikre at KI ikke brukes.

Slik går timen

Del	Lysbilde	Tid
Start: hva tror du?	1 og 2	3 til 5 min
Fakta: fem roller og kontrollregelen	3 til 5	6 til 10 min
Praktisk: plasser oppgavene, fyll ut erklæringen	6	14 til 18 min
Diskusjon	7	6 til 10 min
KI-logg	8	3 til 5 min

Lysbilde 9 er kilder, og trenger ikke vises i timen.

Start: hva tror du?

3 til 5 min

KJERNE

Lysbilde 1 og 2. Ble KI-loggen fra økt 1 flyttet, gjør elevene den nå. Har du regnet ut resultatet fra økt 1 etter timen, viser du det her.

Ellers deler du ut en lapp til hver elev. **Si:** «Er det juks å bruke KI på lekser? Skriv ja, nei eller kommer an på, og én setning om hvorfor.» Ta håndopprekning og skriv fordelingen på tavla.

1. Fakta og info

6 til 10 min

KJERNE

Lysbilde 3. Si: «Forrige gang så vi at det å få et svar ikke er det samme som å lære. Men det betyr ikke at KI alltid er feil. Det kommer an på hva oppgaven skal lære deg, og hva læreren vil se at du kan.»

Lysbilde 4. Si: «KI kan ha fem ulike roller i en oppgave. I rolle 1 er KI utenfor, og du gjør alt selv. I rolle 2 er KI idéhjelper: den kan gi ideer og en plan, men arbeidet gjør du selv. I rolle 3 er KI veileder: den gir tilbakemelding, og du bestemmer hva du gjør med den. I rolle 4 er KI medarbeider, og oppgaven er laget for at du skal bruke den. I rolle 5 er KI det du undersøker, for eksempel ved å lage et eget verktøy.»

Lysbilde 5. Si: «Kontrollregelen betyr at det skal være mulig å se hva du gjør. I rolle 1 skal det ikke være mulig å bruke KI, for eksempel en prøve på papir i klasserommet. Og når du får bruke KI, må du kunne si hvordan. Det gjør du i en KI-erklæring.»

2. Praktisk

14 til 18 min

KJERNE

Lysbilde 6. Grupper på tre. Del ut eksempelpkortene og rollearket.

Trinn 1: plasser oppgavene (8 til 10 min). **Si:** «Hvert kort er en oppgave. Det står hva læreren vil se at du kan. Legg kortet på den rollen dere mener passer, og si hvorfor. Er dere uenige, legg kortet mellom to roller. Det er lov.»

Trinn 2: KI-erklæringen (6 min). Del ut KI-erklæringen. **Si:** «Eleven på kortet er oppdiktet. Les hva hun gjorde, og fyll ut erklæringen som om dere var henne.»

Se etter, og spør:

- Grupper som legger alt i rolle 1. Spør: «Hva skal kort 11 vise? Kan du lage spillet uten KI og vise det samme?» (Oppgaven er laget for KI. Det er valgene som vurderes.)
- Grupper som legger kort 2 i rolle 1 uten å nøle. Spør: «Hvem passer på at du ikke bruker KI hjemme?» (Ingen. Skal det være rolle 1, må det gjøres i timen.)
- Grupper som skriver «brukte KI» uten detaljer på erklæringen. Spør: «Hva gjorde hun med forslaget til innledning?» (Forkastet det, fordi hennes egen var bedre.)

3. Diskusjon

6 til 10 min

Lysbilde 7. Still ett spørsmål om gangen. La elevene tenke alene i et halvt minutt, snakke med den som sitter ved siden av i ett minutt, og si det til hele klassen etterpå.

- **Kjernespørsmål:** «Hvem bør bestemme hvor mye KI som er lov i en oppgave, og hva bør de se på?» (Læreren, innenfor skolens regler. Det som avgjør, er hva oppgaven skal vise.)
- **Utdyping:** «Hvorfor er kort 2 vanskelig?» (Rolle 1 krever kontroll. En regel på arket er ikke nok.)
- **Utdyping:** «Hva er poenget med en KI-erklæring?» (Læreren ser hva eleven har gjort selv, og eleven må tenke gjennom valgene sine.)

Har skolen egne regler for KI, viser du dem nå. Sammenlign med det elevene har kommet fram til.

4. Skrivning og refleksjon

3 til 5 min

KAN FLYTTES

Lysbilde 8. Elevene ser på lappen fra starten. Så skriver de i KI-loggen:

- Dagens spørsmål: «Tenk på en oppgave du har hatt i år. Hvilken rolle ville KI hatt, og hvorfor?» Ikke skriv navn på lærere eller andre elever.
- «Nå tenker jeg ...»
- «Jeg lurte på ...»

Har dere dårlig tid, flytter du denne delen til starten av økt 3.

Misforståelser å følge med på

- At rolle 1 er best og rolle 5 er juks. Rollene er ikke bedre eller verre, de passer til ulike mål.
- At det holder at oppgaven sier «Ingen KI». Uten kontroll er det ikke rolle 1.
- At KI-erklæringen er en tilståelse. Den viser hva du har gjort, og er vanlig der KI er lov.
- At den samme rollen gjelder alle oppgaver i et fag.

Tilpasning

- **Kort tid:** bruk seks kort (1, 2, 4, 7, 11 og 12), og fyll ut KI-erklæringen i plenum.
- **Mer tid:** gruppene skriver om én oppgave, slik at den passer en annen rolle. For eksempel novellen med KI som veileder (rolle 3): hva må eleven da vise?
- **Elever som strever med lesing:** les kortene høyt i gruppen. Skriv rollenavnene på tavla.

Kilder og kreditering

- Udir, «Kommer nye råd om bruk av kunstig intelligens på ulike trinn», sist endret 12. oktober 2026.
- Oppgavene og eleven på casekortet er oppdiktet. Kildene står under Kilder på nettsiden.